

SUSI FERFOGLIA
DARIUSZ SMOLAREK

KOMPOZYTORZY POCHODZENIA WŁOSKIEGO I ICH UTWORY W ZASOBACH MUZYKALIÓW OPACTWA CYSTERSÓW W KRAKOWIE-MOGILE*

Abstrakt. W ośrodkach kościelnych XVIII-wiecznej Rzeczypospolitej funkcjonowało wiele zespołów muzycznych, które wykonywały muzykę wokально-instrumentalną i instrumentalną. Dobrze zachowanym i liczny zasobem takich źródeł muzycznych jest zbiór muzykaliów (ponad 300 kompozycji) znajdujący się w Archiwum Opactwa Ojców Cystersów w Krakowie-Mogile (nazwa łacińska klasztoru *Clara Tumba*).

W repertuarze kapeli tego opactwa znajdowały się utwory polskich i zagranicznych XVIII-wiecznych kompozytorów. Wśród obcych można zauważyć sporą grupę twórców pochodzenia włoskiego (około 25 nazwisk). Są wśród bardziej znani np. L. Boccherini, P. Guglielmi, G. Paisiello, N. Piccinni, G. B. Sammartini. Ale znajdują się również muzycy, których nazwiska i kompozycje są odkrywane dopiero w ostatnich latach. W zbiorze jest około 40 utworów włoskich twórców. Na ten repertuar składają się: symfonie, sonaty, tria, arie wokalne (duety, tercety wokalne), kontrafaktury arii z oper, psalmy nieszporne, msza.

Obecność dzieł kompozytorów włoskiego pochodzenia w repertuarze mogińskiej kapeli muzycznej może świadczyć o powiązaniach z innymi ośrodkami muzycznymi. Niektórzy włoscy muzycy (wykonawcy i kompozytorzy) działali w zespołach muzycznych na dworze kolejnych królów Polski: Augusta II Mocnego, Augusta III i Stanisława Augusta. Fakt ten wskazuje na polsko-włoskie

Dr hab. SUSI FERFOGLIA – Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Instytut Muzyki Kościelnej, adres do korespondencji: ul. Prosta 35 A, 30-814 Kraków; e-mail: susi.ferfoggia@upjp2.edu.pl; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7230-6648>.

Ks. dr DARIUSZ SMOLAREK – Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Wydział Nauk Humanistycznych, Instytut Nauk o Sztuce, adres do korespondencji: Al. Racławickie 14, 20-950 Lublin; e-mail: dariusz.smolarek@kul.pl; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8609-8525>.

* Publikacja dofinansowana ze środków budżetu państwa w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki” nr projektu NPRH/ DN/SP/0162/2023/12 kwota dofinansowania 1 026 984,70 zł, całkowita wartość projektu 1 026 984,70 zł.

Artykuły w czasopiśmie dostępne są na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne – Bez utworów zależnych 4.0 Międzynarodowe (CC BY-NC-ND 4.0)

relacje muzyczne w XVIII-wiecznej Rzeczypospolitej. Tego rodzaju sytuacja sprzyjała transmisji obcego repertuaru i jego recepcji w środowisku muzycznym mogiłskich cystersów.

Słowa kluczowe: kapele muzyczne XVIII-wiecznej Rzeczypospolitej; XVIII-wieczni kompozytorzy włoscy; kultura muzyczna cystersów; Opactwo Cystersów w Krakowie-Mogile; muzyka wokalna-instrumentalna; muzyka instrumentalna

COMPOSERS OF ITALIAN ORIGIN AND THEIR WORKS IN THE MUSICAL RESOURCES OF THE CISTERCIAN ABBEY IN KRAKÓW-MOGIŁA

Abstract. In the church centers of the eighteenth-century Polish-Lithuanian Commonwealth, there were many music groups that performed vocal-instrumental and instrumental music. A well-preserved and numerous resource of such musical sources is the collection of musical items (over 300 compositions) located in the Archives of the Cistercian Abbey in Kraków-Mogiła (the Latin name of the monastery is Clara Tumba).

The repertoire of the abbey's chapel included pieces by Polish and foreign composers from the 18th century. Among the foreigners, there was a large group of artists of Italian origin (about 25 names). Among the more famous ones are L. Boccherini, P. Guglielmi, G. Paisiello, N. Piccinni, G. B. Sammartini. But there are also musicians whose names and compositions have only been discovered in recent years. The collection includes about 40 pieces by Italian composers. This repertoire includes: symphonies, sonatas, trios, vocal arias (duets, vocal trios), contrafacta of arias from operas, vespers psalms, mass.

The presence of works by composers of Italian origin in the repertoire of the Mogiła music ensemble may indicate connections with other musical centres. Some Italian musicians (performers and composers) were active in music ensembles at the court of successive Polish kings: Augustus II the Strong, Augustus III and Stanisław August. This fact indicates Polish-Italian musical relations in the 18th century Polish-Lithuanian Commonwealth. This type of situation was conducive to the transmission of foreign repertoire and its reception in the musical environment of the Mogiła Cistercians.

Keywords: musical ensembles of the eighteenth-century Polish-Lithuanian Commonwealth; eighteenth-century Italian composers; musical culture of the Cistercians; Cistercian Abbey in Kraków-Mogiła; vocal-instrumental music; instrumental music

Opactwo Cystersów w Mogile (*Clara Tumba – Jasna Mogiła*) zostało ufundowane przed 800 laty przez biskupa krakowskiego Iwo Odrowąża w roku 1222. Podobnie jak inne były klasztory cysterskie w Pelplinie, Obrze czy Krzeszowie (Mądry, 2013, ss. 253–259, 266–270, 270–277) miało swój wkład w rozwój kultury muzycznej dawnej Rzeczypospolitej. Świadczą o tym muzykalia w postaci ksiąg liturgiczno-muzycznych i źródeł z muzyką wielogłosową. Dowodem są zachowane w archiwum opactwa księgi z chorałem gregoriańskim oraz liczne zachowane rękopisy muzyczne pochodzące z lat 1742–1785. Zawierają one ponad 380 wielogłosowych utworów muzycznych

wokalno-instrumentalnych oraz instrumentalnych (Byczkowska-Sztaba 2013). Muzykalia są oznaczone sygnaturami od numeru 860 do 1024¹.

Muzykalia te są pozostałością repertuaru działającego w klasztorze od początków XVII wieku zespołu wokalno-instrumentalnego. Kultura umysłowa i artystyczna mogińskich zakonników, która znalazła wyraz między innymi w tradycjach bibliofilskich [...] czy też istnieniu cysterskiego ośrodka studiów zakonnych, tworzyła sprzyjający klimat także dla rozwoju życia muzycznego w klasztorze. W wiekach XVII i XVIII nastąpił bujny rozkwit polskiej kultury muzycznej. Najpierw w postaci efektownego barokowego wokalno-instrumentalnego stylu, później zaś w klasycznych formach muzyki czysto instrumentalnej (Szywalski, 2009, s. 238).

Badania polskich muzykologów przeprowadzone w ostatnich dziesięcioleciach wskazują na wysoki poziom życia muzycznego na ziemiach Rzeczypospolitej w XVII i XVIII wieku. W kontekście dramatycznej historii kraju, wyniszczonego wojnami, upadającego politycznie i gospodarczo królestwa wyniki są czasami zaskakujące (Przybyszewska-Jarmińska, 2006; Mądry, 2013). W tych czasach dość liczne rzesze pątników nawiedzały sanktuarium Krzyża Świętego w Mogile (Wyrwa, 1992, ss. 25–54; Kołodziejczyk, 1999, ss. 13–48)². Podczas uroczystych obrzędów wykonywano artystyczne opracowania śpiewów liturgicznych czy też uświetniano ceremonie muzyką instrumentalną. Podobnie odbywało się tak w miejscach pielgrzymkowych sanktuariów maryjnych, np. na Jasnej Górze w Częstochowie (Pośpiech, 2000) czy w Gidlach (Patalas, 2016; Jochymczyk, 2016) lub innych centrach kultu religijnego (np. kościoły katedralne, parafialne, zakonne).

Zbiór rękopisów mogińskich, które są spuścizną muzycznej tradycji klasztoru, wpisuje się w określony kulturowy i historyczny kontekst. Rozwój życia artystycznego w opactwie podlegał bowiem tym samym prawidłowościom, które wpłynęły na kształt staropolskiej kultury muzycznej. W XVII i XVIII-wiecznej Rzeczypospolitej działało wiele zespołów muzycznych, np. przy dworze królewskim Władysława IV Wazy (Przybyszewska-Jarmińska, 2007), Augusta II Mocnego (Żórawska-Witkowska, 1997), Augusta III (Żórawska-Witkowska, 2012), Stanisława Augusta (Żórawska-Witkowska, 1995), magnatów Lubomirskich (Długosz, 1968, 1972; Chaniecki, 1968, 1972), Radziwiłłów (Bieńkowska, 2015), czy też wspomnianych wyżej ośrodkach kościelnych.

¹ W niniejszym artykule będą stosowane oznaczenia sygnatur, np. sygn. 860.

² Więcej aktualnych informacji o sanktuarium na stronie internetowej opactwa: http://www.mogila.cystersi.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=48:pan-jezus-ukrzyzowany&catid=45:historia&Itemid=88, dostęp 30.01.2025.

Warto wspomnieć, że zachowane w bibliotekach i archiwach kolekcje źródeł muzycznych, a także inwentarze muzykaliów z tego okresu świadczą o kulturowaniu przez ówczesne kapele muzyczne twórczości wokально-instrumentalnej oraz instrumentalnej kompozytorów tak obcych, jak i polskich (Przybyrszewska-Jarmińska, 2006, ss. 183–213; Mądry, 2013, ss. 390–438; Szywański, 2009, s. 241).

Zespół opactwa Zakonu Cystersów w Krakowie-Mogile działający w XVIII wieku charakteryzował się, jak wyżej wspomniane kapele, podobną aktywnością muzyczną, która polegała na wykonywaniu muzyki podczas nabożeństw oraz w czasie różnych świąt, spotkań, np. przyjmowanie gości, rekreacja. Na ten fakt wskazuje zachowany, w postaci rękopisów, repertuar należący do tego zespołu muzycznego. Jest on zawarty w zbiorze muzykaliów znajdujących się w Archiwum mieszczącym się przy Muzeum Kultury i Duchowości Cystersów wraz z Biblioteką w Krakowie-Mogile. Podczas kwerendy i przeglądania katalogu zbiorów muzycznych (Byczkowska-Sztaba, 2013, ss. 5–6) można natknąć się najczęściej na utwory kompozytorów obcych (w mniejszej liczbie również polskich).

Wśród obcych twórców dużą liczbę (oprócz nazwisk niemieckich) reprezentują kompozytorzy włoscy lub pochodzący z Italii. Warto zwrócić uwagę na ten fakt i w niniejszym artykule przedstawić ich imiennie. Jednocześnie w czasie pracy nad omawianym zagadnieniem podjęto próbę identyfikacji skomponowanych przez nich utworów, które znalazły się w repertuarze cysterskiej kapeli muzycznej. Posługując się konkordancją wykorzystującą bazę katalogu RISM spróbowano porównać występowanie niektórych utworów w innych ośrodkach muzycznych z pojawiającymi się w rękopisach mogilskich. Może to stanowić punkt wyjścia do dalszych badań związków wskazujących na kontakty muzyków (lub mecenasów zespołów), do ukazania powiązań pomiędzy różnymi ośrodkami muzycznymi, które przyczyniły się również do recepcji repertuaru w Krakowie-Mogile. Pomocą w realizacji tego celu będzie TABELA umieszczona na końcu artykułu, w której znajduje się wykaz alfabetyczny włoskich twórców (zanotowanych na kartach rękopisów, jak i zidentyfikowanych) wraz z tytułami ich kompozycji.

Poniżej zostaną przedstawieni kompozytorzy z przypisanymi im utworami według gatunków muzycznych, które zachowały się w zbiorze muzykaliów Archiwum Opactwa Cystersów w Krakowie-Mogile. W pierwszej kolejności

będą zaprezentowani twórcy kompozycji instrumentalnych (Smolarek, 2016)³, a następnie wokalnie-instrumentalnych.

Na kartach mogińskich manuskryptów znajdują się utwory 26 kompozytorów włoskich. Ich nazwiska z okresem życia (zanotowane w tej publikacji), jak również biogram można ustalić za pomocą encyklopedii muzycznych, drukowanych i znajdujących się w internecie. Identyfikacja twórców oraz ich utworów była możliwa dzięki Międzynarodowemu Katalogowi Źródeł Muzycznych (*Répertoire International des Sources Musicales* – RISM) oraz wymienionych w Netografii stron internetowych katalogu oper włoskich (*Corago*, b. d.). Biogramy i dalsze informacje o kompozytorach znajdują się w internetowych encyklopediach (*Dizionario biografico degli italiani*, b. d.; *Encyklopedia muzyczna*, b. d.). Przydatna była także baza danych *Dziedzictwo Muzyki Polskiej w otwartym dostępie* (b. d.). Te internetowe portale okazały się pomocne do dokładnego wskazania pochodzenia danego utworu, szczególnie w przypadku arii lub uwertury pochodzących z opery. W ten sposób udało się wskazać na konkretny tytuł dzieła scenicznego typu *dramma per musica* (kompozytorzy w XVIII wieku również stosowali to określenie w tytułach oper) wraz z autorem libretta oraz miejsca i daty premiery⁴.

KOMPOZYTORZY UTWORÓW INSTRUMENTALNYCH

Ze względu na obsadę można wyróżnić dwa rodzaje utworów instrumentalnych: kameralne oraz orkiestrowe. Na ten pierwszy składa się 10 kompozycji kameralnych:

– 3 duety skrzypcowe I. Raimondiego [3 Duetta. B-dur, Es-dur, a-moll/A-dur, op. 4 nr 1, 4, 6.], sygn. 990/1-3 (Smolarek, 2016, s. 188);

– 7 triów na dwoje skrzypiec i bas. Są to kompozycje następujących twórców:

L. Boccherini, [Trio B-dur op. 4 nr 2, (GerB. 84)], sygn. 1034/2 (Smolarek, 2016, s. 192);

T. Prota, *Divertimento a Tre* [B-dur], sygn. 1014 (Smolarek, 2016, ss. 189–190);

³ Wszystkie utwory instrumentalne z zasobu archiwum mogińskiego (również włoskich kompozytorów) zostały opisane w cytowanej publikacji autora tego artykułu. Tutaj zostaną tylko uzupełnione o informacje zdobyte w wyniku nowszych badań.

⁴ W literaturze artykułu podano źródła, katalogi (drukowane i internetowe), gdzie można znaleźć informacje o kompozytorach włoskich i ich utworach, wpisując w wyszukiwarkę danej strony internetowej żądane hasło.

G. Pugnani, *Trio* [G-dur, ZscP 47], sygn. 1001 (Smolarek, 2016, s. 189);

G. B. Sammartini, 3 sonaty triowe A-dur, G-dur, A-dur, (sygn. 1036, 1037/1-2 (Smolarek, 2016, s. 193);

G. B. Toeschi [Toeska Johann Baptist Maria Christoph von] [Toesca de Castellamonte], [Trio A-dur], sygn. 1034/1 (Smolarek, 2016, s. 178).

Utwory kameralne, a szczególnie sonaty triowe na dwoje skrzypiec i instrument basowy niektórych przedstawionych kompozytorów były znane w ówczesnej Europie. I mogły być obecne w repertuarze niejednego zespołu, na co wskazują konkordancje w katalogu RISM. Na przykład Sonata triowa B-dur op. 4, nr 2 L. Boccheriniego, która występuje w rękopisach pochodzących z II poł. XVIII wieku i znajduje się w zbiorach bibliotek w Sztokholmie, Mediolanie, Neapolu, Lovere (Włochy). Najczęściej w odpisach wraz z pięcioma pozostałymi sonatami z opusu czwartego⁵. Lub sonata G-dur G. Pugnani, której kopie znajdują się w Pradze, Udine (Włochy), Uppsali (Szwecja), Einsiedeln (Opactwo Benedyktynów, Szwajcaria). Ten wybitny skrzypek opłacany przez króla Stanisława Augusta przebywał i koncertował w Warszawie od poł. 1780 do 1781 roku. Od Pugnani kupiono też partytury jego utworów (Żórawska--Witkowska, 1995, ss. 87–88). Pobyt tego wirtuoza i kompozytora w Polsce mógł się przyczynić do recepcji jego twórczości. Popularne były też sonaty triowe G. B. Sammartiniego, z których trzy kompozycje znalazły się nie tylko w mogińskim klasztorze, ale także w kopiach w Brukseli, Sarnen (klasztor Benedyktynów, Szwajcaria), Bazylei, Stams (Opactwo Cystersów, Austria), w Monachium i Pradze.

Na tytułowane często jako *Symphoniae* składa się 7 utworów orkiestrowych włoskich kompozytorów, którymi są:

P. Anfossi, *Symphonia* [D-dur], sygn. 937 (Smolarek, 2016, s. 190);

G. Campagnan⁶ (prawdopodobnie G. B. Lampugnani), *Symphonia ex D. Del Sige Campagnan*⁶, sygn. 922 (Smolarek, 2016, s. 194);

P. A. Guglielmi, *Symphonia* [D-dur]⁷, sygn. 939; *Synfonia ex D*⁸, sygn. 946 (Smolarek, 2016, s. 190);

⁵ Kompozycje zostały wydane przez Jean-Baptiste Veniera w Paryżu w 1768 roku (IMSLP, b. d.).

⁶ Obecny stan badań nie pozwala stwierdzić, czy ta trzyczęściowa kompozycja jest to samodzielną symfonią, czy uwerturą do opery G. B. Lampugnani (Dizionario biografico degli italiani, b. d.).

⁷ Uwertura do opery buffa tego kompozytora (*dramma giocosa*) *Li rivali placati*. Libretto: Gaetano Martinelli (fl. 1764–1795). Premiera: Wenecja, Teatro Giustiniani di San Moisè, jesień 1764 (*Corago*, b. d.).

⁸ Uwertura do opery buffa (farsetta) Guglielmiego *I cacciatori*. Libretto: Carlo Goldoni (1707–1793). Premiera: Rzym, Teatro Tordinona, 30.01.1762 r. (Pietro Alessandro Guglielmi, b. d.).

L. Marescalchi, *Sinfonia* [D-dur]⁹, sygn. 928/3 (Smolarek, 2016, s. 192);
G. Paisiello, [Symfonia D-dur]¹⁰, sygn. 945 (Smolarek, 2016, s. 192);
A. M. G. G. Sacchini, *Symphonia* [D-dur]¹¹, sygn. 950 (Smolarek, 2016, s. 191).

Wymienione kompozycje funkcjonowały najczęściej w charakterze uwertury do oper, względnie do oratoriów. Ale były również wykonywane jako utwory samodzielne. Także podczas liturgii i nazywano je *sinfonie* lub *symphonie*. Podobnie inne gatunki muzyki instrumentalnej rozbrzmiewały w tym czasie w katolickich kościołach europejskich (Stróżyńska, 2015, s. 319–341). Dlatego tego rodzaju kompozycje znalazły się w repertuarze mogińskiej kapeli. Mogły tam dotrzeć poprzez kontakty z muzykami tzw. kapeli polskiej króla Polski i Elektora Saskiego Augusta III. Niektórzy z nich byli zatrudnieni w zespole saksońskim w Dreźnie. Członkami kapeli polskiej byli także muzycy innych narodowości: Niemcy, Włosi, Czesi (Żórawska-Witkowska, 2012, ss. 157–207). Wiele włoskich oper było wystawianych w Dreźnie. Dlatego też odpisy nut (uwertur, arii) mogły poprzez różne kontakty docierać do Krakowa. Na przykład uwertura do opery P. A. Guglielmiego *Li rivali placati* oraz *I cacciatori*, które były wystawiane w Dreźnie odpowiednio w roku 1769 i 1771¹². Również w Warszawie za czasów króla Stanisława Augusta wykonywano w latach 1765–1792 sporo oper włoskich kompozytorów. Są to: P. Anfossi, B. Galuppi, P. Guglielmi, G. Paisiello, N. Piccini, A. M. G. G. Sacchini (Żórawska-Witkowska, 1995, ss. 204–208, 233). Fragmenty niektórych z ich dzieł (symfonie, arie) znajdują się w cysterskim archiwum w Mogile.

Kompozytorzy wymienionych wyżej utworów reprezentują włoski styl przedklasyczny (G. Pugnani), Szkołę Neapolitańską (Q. Gasparini, T. Prota), późną Szkołę Neapolitańską (P. Anfossi, A. Guglielmi, A. Sacchini, G. Paisiello,

⁹ Uwertura do opery buffa (*dramma giocosa per musica*) *Il tutore ingannato*. Libretto: Caterino Mazzoli. Premiera: Wenecja, Teatro San Samuele, karnawał 1774 (*Corago*, b. d.). Rękopis z tą uwerturą znajduje się w Bibliotece Diecezjalnej w Sandomierzu: *Sinfonia ex D* (PL-SA, sygn. 135/A III 35); RISM: 1001035052.

¹⁰ Trzyczęściową kompozycję ten włoski twórca zastosował jako uwerturę do swoich 3 oper: *dramma per musica La disfatta di Dario*, libretto: Morbilli Nicola Giuseppe duca di S. Angelo a Frosolone (fl. 1756–1790), premiera: Rzym, Teatro Argentina 3.02.1776; *commedia per musica Dal finto il vero*, libretto: Saverio Francesco Zini (fl. 1770–1803), premiera: Neapol, Teatro Nuovo, wiosna 1776; *dramma per musica Nitteti*, libretto: Pietro Metastasio (1698–1782), premiera: Sankt Petersburg, Teatro Imperial 28.01.1777 (*Corago*, b. d.).

¹¹ Symfonia jest uwerturą do oratorium tego kompozytora *Wesele Rut* (*Le Nozze di Ruth Oratorio*), które pierwotnie było w języku łacińskim pt. *Nuptiae Ruth – actio sacra* (*Małżeństwo Rut*). Premiera: Wenecja, Ospedale dei Derelitti ai Santi Giovanni e Paolo (Ospedaletto) 1772. Ta sinfonia funkcjonowała także jako uwertura do opery A. Sacchiniego *Armida – Dramma per musica* (*Corago*, b. d.).

¹² Zob. RISM: 1001269514; 1001269520. RISM: 1001118672;

L. Marescalchi, L. Boccherini) oraz symfoniczną Szkołę Mediolańską (G. B. Sammartini). Być może w archiwum mogińskim, wśród niezidentyfikowanych anonimowych kompozycji instrumentalnych (19 pozycji), znajdują się jeszcze dzieła twórców włoskich (Smolarek, 2016, s. 176).

Z powyższego zestawienia wynika, że w zbiorze jest 17 utworów instrumentalnych kompozytorów włoskich. Są to orkiestrowe uwertury do oper (*symphonia*) i kompozycje kameralne (najczęściej sonaty triowe). Zostały zapisane w rękopisach pochodzących z II poł. i końca XVIII wieku. Kopie nut sporządzał cysters, brat Leopold Wiecki, a posesorem był Dominik Gorączkiewicz.

KOMPOZYTORZY UTWORÓW WOKALNO-INSTRUMENTALNYCH

W repertuarze cysterskiej kapeli w Krakowie-Mogile znalazły się także kompozycje wokalne-instrumentalne. Pewnej części z tych dzieł nie można dokładnie zidentyfikować, gdyż nie zostały jeszcze zamieszczone w katalogu RISM. Dlatego z inskrypcji w rękopisie i analizy utworu muzycznego próbowano odczytać wiadomości dotyczące danej kompozycji (p. TABELA). W przypisach odnotowano poszerzoną informację o danym dziele.

F. Araja, *Aria 2* [Date honores canite plausus carpate, A-dur]¹³, sygn. 954/3.

A. Bencini [Antonio?], *Dixit* [Dominus] *ex D*, sygn. 894; *Dixit* [Dominus] *ex D*, sygn. 895; *Laudate pueri* [F], sygn. 902/1 + sygn. 1053; *Missa Solemnis ex D#*, sygn. 869.

Pierwsza z kompozycji Benciniego (sygn. 894) znajdowała się w repertuarze kapeli muzycznej cystersów w Obrze. Rękopis tej proveniencji z tym utworem wraz z *Magnificat* jest przechowywany obecnie w Bayerische Staatsbibliothek w Monachium¹⁴. Natomiast rękopis z *Missa Soelmnis ex D#* (sygn. 869) figuruje w zbiorach jasnogórskich jako kompozycja anonimowa¹⁵.

A. Bencini, *Ariae Due De Sanctissimo Sacramento*. [Tantum ergo sacramentum, Victimae Paschali laudes], sygn. 964/1; [Tantum ergo sacramentum, Surrexit Christus] sygn. 964/2.

¹³ Kontrafaktura arii *No che non é costante* z opery *Il Cleomene* tego kompozytora. Libretto: Silvani Francesco (fl. 1682–1797). Premiera: Rzym, Teatro Dame, 2.06.1731 (*Corago*, b. d.).

„Kontrafaktura [łac. *contrafactum*], przeróbka utworu wokalnego dokonana przez zmianę tekstu, najczęściej świeckiego na religijny, rzadziej odwrotnie” (Chodkowski, 2001, s. 457).

¹⁴ RISM: 454015284. Zdigitalizowany rękopis nosi tytuł *Vesperae*.

¹⁵ RISM: 300000520.

[A. Bernasconi], *Aria* [Ave Mundi Spes Maria, Es-dur]¹⁶, sygn. 954/7.

[G. G. B. Bonno], *Andante Aria* [Jubilare amante servite, C-dur]¹⁷, sygn. 954/12.

G. B. Borghi, *Aria* [In tam solenni die convolute, B-dur], sygn. 963.

[F. Durante], *Missa abbreviata ex F*, sygn. 873.)¹⁸.

[I.] Fiorillo, *Tercetto duplex* [Divinitas cessabit, G-dur] [Scandit ad astra, G-dur]¹⁹, sygn. 994.

[B. Galuppi (Il Buranello)], 2 arie i tercet:

– *Aria* [Jesu dilecte, F-dur]²⁰, sygn. 976.

Ta aria funkcjonuje w wielu przekazach jako kontrafaktura z innymi słowami, a także z atrybucją różnych kompozytorów. Na przykład należała do repertuaru kapeli muzycznej pijarów w Podolińcu²¹, a także dominikanów w Gidlach²².

– *Laudate pueri Dominum* [E-dur]²³, sygn. 903.

– *Terzetto* [...] *Secundum* [Succende Jesu amor cor meum, g-moll]²⁴, sygn. 991/2.

Peretz Italio [D. Perez], *Ariae Alterae duo*:

¹⁶ Kontrafaktura arii *L'ire tuo supporto in pace* z opery tego kompozytora *Temistocle*. Libretto: Pietro Metastasio (1698–1782). Premiera: Padwa, Teatro Obizzi 06.06.1740 (*Corago*, b. d.).

¹⁷ Kontrafaktura arii: *Voi che fausti ognar donate* z opery G. G. Bonno *Il Re pastore* (akt III, scena 7). Libretto: P. Metastasio (1698–1782). Premiera: Wiedeń, Schloss Schönbrunn 27.10.1751 (*Corago*, b. d.).

¹⁸ Kompozycja składa się z utworów innych kompozytorów. Być może F. Durante jest autorem *Kyrie*, *Gloria* i *Sanctus* (melodia powtórzona z *Kyrie*). Pozostałe części pochodzą prawdopodobnie od J. A. Hassego (1699–1783) i J. L. Eyblera (1765–1844) (Byczkowska-Sztaba, 2013, ss. 209–210).

¹⁹ [Divinitas cessabit] jest kontrafakturą terzetto *La supplico la prego* a [Scandit ad astra] kontrafakturą terzetto: *Ella s'inquieta non ha ragione*. Te utwory pochodzą z *Intermezzo per musica* I. Fiorilla *L'amante ingannatore* wykonanego w: Praga 1747 i Lipsk 1748, 1762.

²⁰ Kontrafaktura arii *Se perde il caro bene* z opery kompozytora *melodramma Arminio*. Libretto: Salvi Antonio (1664–1724). Premiera: Wenecja, Teatro San Cassiano 4.11.1747 (*Corago*, b. d.).

²¹ *Ave Maria*, RISM: 570004511; *Ex mitte Caeli*, 570001939.

²² *Salve virgo beata*, RISM: 300257344.

²³ Rękopis z tą samą kompozycją znajduje się w Sächsische Landesbibliothek – Staats- und Universitätsbibliothek (SLUB, b. d.), czyli zbiorach nutowych po kapeli muzycznej króla Augusta III. Zob. RISM: 212006114.

²⁴ Kontrafaktura duetu na 2 sopranu *Ah cela quel pianto* z opery seria B. Galuppiego *Antigona*. Libretto: Gaetano Roccaforte (XVIII w.). Premiera: Rzym, Teatro delle Dame [Teatro Alibert] 9.01.1751 (*Corago*, b. d.).

– [Pangite carmina, B-dur]²⁵, sygn. 956/3. W tej kontrafakturze pod imieniem „Maria” podpisano zamiennie drugie słowo „Bernardo”, które nawiązuje prawdopodobnie do św. Bernarda z Clairvaux, opata, założyciela wielu klasztorów i patrona cystersów.

– [Propter te solare, E-dur], sygn. 956/4.

Arie D. Pereza wykonywano okazjonalnie na dworze króla Augusta III, np. w Pałacu Królewskim w Warszawie 25.08.1754 r. (Żórawska-Witkowska, 2012, ss. 342, 483–484).

N. Piccinni, *Duetto Del Sige Nicola Piccinni opera la Baronessa amabile* [O Deus Felicitas, F-dur]²⁶, sygn. 987.

Rękopis z kontrafakturą pochodzi z końca 1762 r., czyli pojawił się dwa lata po premierze opery.

G. Torti, *Ariae Quatuor Del Sige: Torti*; sygn. 965:

– [O summum bonum, D-dur], sygn. 965/1.

– [Te Deus amor, C-dur], sygn. 965/2.

– [Ah, veni Jesu dilecte, F-dur], sygn. 965/3.

– [In tam solenni die convolute, Es-dur], sygn. 965/4.

L. Vinci, *Aria tertia* [Huc vos clientes, A-dur]²⁷, sygn. 954/3.

Pośród 23 utworów wokально-instrumentalnych większość stanowią arie solowe – 13 kompozycji. Kolejne to 2 duety i 3 tercety wokalne oraz 5 utworów chóralnych. Wszystkie są z tekstem w języku łacińskim, w tym 6 z liturgicznym, a pozostałe z pietystyczną poezją religijną.

Poniżej zestawiono rodzaje gatunków, liczby utworów w danym gatunku i sygnatury.

– 2 msze: sygn. 873, 869

– 4 psalmy: 2 *Dixit Dominus*: sygn. 894, 895 (chór + instrumenty), 2 *Laudate pueri*: sygn. 902/1 + 1053 (chór + instrumenty), 903 (duet 2 Canto + instrumenty)

²⁵ Kontrafaktura arii *Se è ver che ti accendi* z opery autorstwa D. Pereza *dramma per musica Alessandro nell'Indie*. Libretto: P. Metastasio (1698–1782). Premiera: Genua, Teatro del Falcone, karnawał 1744, 2 wersja: Lizbona, Gran Teatro della real corte, 31.03.1755 (*Corago*, b. d.).

²⁶ Kontrafaktura duetu: *La baronessa amabile* z opery kompozytora *dramma giocosa per musica La buona Figliuola* (akt III, scena 2). Libretto: Carlo Goldoni (1707–1793). Premiera: Rzym, Teatro delle Dame 06.02.1760 (*Corago*, b. d.), Drezno 1765. Wystawiona w Warszawie pt. *Ceccina* 7.08.1765 (Żórawska-Witkowska, 1995, s. 204) oraz w tłumaczeniu W. Bogusławskiego na jęz. polski pt. *Czekinia albo Cnotliwa panienka* również w Warszawie w 1782 r. (Żórawska-Witkowska 1995, 218).

²⁷ Kontrafaktura arii *Se possono tante due luci vezzose* z opery kompozytora *dramma per musica Alessandro nell'Indie*. Libretto: Pietro Metastasio. Premiera: Rzym, Teatro delle Dame, 2.01.1730 (*Corago*, b. d.).

– 13 arii na głos solo: sygn. 954/3, 954/7, 954/12, 956/3, 976 (kontrafaktury), 964/1-2 (teksty liturgiczne), 956/4, 963, 965/1-4. Razem jest 5 zidentyfikowanych kontrafaktur, 6 arii z łacińskimi tekstami religijnymi, 2 arie z podwójnym tekstem liturgicznym.

– 2 duety wokalne: sygn. 987 (kontrafaktura duetu operowego), 903 (psalm)

– 3 tercety wokalne: sygn. 991/2 (kontrafaktura duetu), 994 (dwa tercety)

Na 23 utwory wokально-instrumentalne składa się 5 chóralnych i 18 kamealnych. Rękopisy pochodzą z lat 1753–1763 i połowy XVIII wieku.

Przedstawione XVIII-wieczne rękopisy muzyczne z archiwum cystersów w Krakowie-Mogile zawierają 40 utworów 26 zidentyfikowanych kompozytorów włoskich. Nazwiska niektórych są zapisane na kartach muzykaliów, a pozostałych udało się ustalić poprzez konkordancję w bazie RISM. Na podstawie muzycznej analizy kompozycji zawartych w rękopisach można wskazać rodzaj, gatunek i formę utworu. Do dalszej identyfikacji punktem wyjścia okazał się katalog cysterskich muzykaliów (Byczkowska-Sztaba, 2013).

Mogilskie rękopisy muzyczne pochodzące z lat 1742–1785 były przepisywane przez kopistów, którzy na kartach tytułowych podpisywali się swoim imieniem lub nazwiskiem, podając niekiedy datę sporządzenia manuskryptu. Najliczniejsze z tego zasobu repertuaru kapeli mogilskiej pozostawił cysters o. Jan Wacław Bourian (spolszczone nazwisko Wentzeslaus Baworowski [?]). Pochodzący z Czech i podpisujący się najczęściej jako *Fr.[ater]* (brat) *Venceslaus Bourian* przebywał w klasztorze od roku 1730, pełniąc funkcję muzyka, skryptora, dyrygenta i *Regens chori*. Podpisywał się też m.in. jako: *Fr: Venceslaus Bourian organos: et Profess: Loci*; *Fr. Wentzel Bourian Proffess: et Organarius loci*; *Venceslaus: Tenorista*. Ten zmarły 5.08.1777 roku zakonnik był również organistą, skrzypkiem i kompozytorem. Odpisy sygnowane jego nazwiskiem pochodzą z lat 1753–1775 (niektóre bardzo dokładnie datowane) i znajdują się w ponad trzydziestu jednostkach archiwalnych. (Chybiński, 1937, s. 137; Swaryczewska, 1964, s. 249; Byczkowska-Sztaba, 2013, ss. 10, 15). Wśród nich są dzieła ośmiu kompozytorów włoskich, których utwory przepisane przez W. Bouriana znajdują się w rękopisach z lat 1753–1766. Są to w dużej mierze przedstawione wyżej kompozycje wokально-instrumentalne, m.in. arie i tzw. kontrafaktury.

Utwory kompozytorów włoskich rozbrzmiewały na dworach królów polskich Augusta II Mocnego (1670–1733) i Augusta III (1696–1763). Elektorzy sascy, którzy posiadali kapelę muzyczną we własnej książęcej siedzibie w Dreźnie, przyjeżdżali ze swoimi muzykami do Warszawy, a nawet zakładali polskie królewskie kapele rezydujące w stolicy Rzeczypospolitej (Żórawska-

-Witkowska, 1997, s. 71–123; Żórawska-Witkowska, 2012, s. 155–207). Wielu muzyków działających w tych kapelach pochodziło z Włoch. Przywozili kompozycje z Italii. Były to partytury oper, pojedynczych arii lub utworów sakralnych. Wykonywano je nie tylko w Dreźnie, ale także w Warszawie w salach teatralnych na Zamku i w Pałacu Saskim. W niektórych kościołach stolicy rozbrzmiewały wielogłosowe utwory religijne, np. msze, pasje, nieszpory (Żórawska-Witkowska, 2012, ss. 389–550)²⁸. Król wybudował w stolicy Rzeczypospolitej specjalny gmach dla publicznych przedstawień operowych zwany „Operalnią”, gdzie wystawiano przede wszystkim opery włoskie zwane *dramma per musica* (Żórawska-Witkowska, 2012, ss. 105–138). Pochodzące z tych przedstawień arie, jak i uwertury są obecne w manuskryptach cysterskich w Krakowie (zob. TABELA). Muzykalia z repertuarem kapeli Augusta II Mocnego i Augusta III przechowywane w Dreźnie (*Die Säch-sische Landesbibliothek – Staats- und Universitätsbibliothek Dresden* (SLUB, b. d.) mogą również posłużyć do kolejnych identyfikacji kompozycji występujących w zbiorach mogińskich.

Opery włoskie komponowali też twórcy innych narodowości, np. sławny w ówczesnej Europie Niemiec Johann Adolf Hasse (1699–1783). Dowodem na kontakty cystersów z muzykami królewskimi są kontrafaktury arii z jego oper. Ten wybitny twórca opery neapolitańskiej, a zarazem królewsko-elektorski kapelmistrz króla Augusta III (*Königliche Capelle und Cammer-Musique*, oznaczany we włoskich librettach jako „maestro di cappella del re di Polonia”) na pewno przebywał w Warszawie od października 1762 do kwietnia 1763 roku. Wtedy skomponował 3 dzieła (m.in. *dramma per musica La Zenobia*). Jego inne opery były wystawiane w stolicy Królestwa Polskiego od roku 1754 (Żórawska-Witkowska, 2012, ss. 224–230). Być może stąd w zbiorach muzykaliów cysterskich znajduje się aż 45 kontrafaktur z około 20 oper autorstwa Hassego powstałych w latach 1749–1769. Większość z nich przepisał lub opracował br. W. Bourian (Byczkowska-Sztaba, 2013, ss. 29–35).

Innym przykładem możliwych kontaktów pomiędzy ośrodkami muzycznymi i transmisji repertuaru są cztery arie religijne włoskiego twórcy Giuseppe Tortiego, które w marcu 1763 roku spisał w Mogile br. W. Bourian. Okazuje się, że Torti, który w latach 1756–1760 działał w kapeli muzycznej na dworze litewskim księcia Hieronima Floriana Radziwiłła, przejeżdżał z Wiednia do Słucka przez Kraków (Bieńkowska, 2015, ss. 361–362; Bieńkowska, 2020,

²⁸ Jest to Kalendarium imprez muzycznych i teatralnych na polskim dworze Augusta III.

ss. 34–44). Również król August III w roku w 1752 bawił ze swoimi muzykami na dworze Radziwiłłów (Żórawska-Witkowska, 2012, s. 476).

Kolejnym kopistą utworów włoskich kompozytorów był cysters brat Leopold Wiecki OCist. Zakonnik ten pełnił funkcję dyrygenta oraz *Regens Chori* muzycznej kapeli mogiłskiej. Był właścicielem rękopisów oraz kopistą. W archiwum mogiłskim znajduje się około 20 odpisów utworów różnych kompozytorów sporządzonych jego ręką. Wiecki przebywał również w cysterskim klasztorze w Jędrzejowie. Zmarł 8.04.1806 roku (Swaryczewska, 1964, s. 249; Byczkowska-Sztaba, 2013, ss. 23, 28, 286, 289, 291, 292, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 309). Jego rękopisy pochodzą z lat 1770–1780, czyli czasu panowania ostatniego króla polskiego Stanisława Augusta Poniatowskiego. Z tego okresu pochodzą manuskrypty sygnowane nazwiskiem „Edmund Dymkiewicz OCist” (II poł. XVIII wieku), który występuje jako właściciel rękopisów muzycznych z utworami kompozytorów włoskich. Był on również kopistą, dyrygentem, *Regens chori*²⁹. Utwory z tego czasu są kompozycjami instrumentalnymi i zidentyfikowanymi jako uwertury do oper. W rękopisach mogiłskich tytułowano je *Simphonia*.

Z inskrypcji i dat umieszczonych na kartach rękopisów można odczytać, że utwory instrumentalne kompozytorów włoskich były przepisywane przez L. Wieckiego OCist w czasie panowania króla Stanisława Augusta. Natomiast w okresie królowania Augusta III dzieła wokalnie-instrumentalne kopiował br. W. Bourian OCist. Będąc jednocześnie kompozytorem, prawdopodobnie opracowywał arie operowe z nowym tekstem religijnym tworząc kontrafaktury.

Królowie polscy żyjący w XVIII wieku posiadali własne kapele muzyczne, a będąc mecenasami sztuki, sprowadzali muzyków z innych krajów. Analiza repertuaru kapeli muzycznej cystersów w Mogile pozwala zauważyć, że oprócz utworów kompozytorów włoskich znajdują się tu dzieła innych twórców powiązanych z dworem ostatnich władców Rzeczypospolitej. Są to np. utwory Johanna Michaela Breuniga [Breunicha] (1699–1755) kompozytora Augusta III (Byczkowska-Sztaba, 2013, s. 60–61; Żórawska-Witkowska, 2012, s. 92, 99) i wspomnianego wyżej Johanna Adolfa Hassego (Byczkowska-Sztaba, 2013, ss. 97–132), a także posiadającego kontakty z muzykami dworu drezdeńskiego Carla Heinricha Grauna (1703/04–1759), działającego

²⁹ Możliwe, że pozostali mogiłscy kopiści Dominik Gorączkiewicz (1777) oraz Ignacy Dygasiewicz (związany z cysterskim klasztorem w Obrze oraz kapelą muzyczną w parafii w Grodzisku Wielkopolskim) mogli przepisać niezidentyfikowane utwory kompozytorów włoskich (Idaszak, 1993, ss. 290–291; Mądry, 2015, ss. 265–279).

w kapeli muzycznej króla Prus Fryderyka II Wielkiego (Byczkowska-Sztaba, 2013, ss. 84–94; Żórawska-Witkowska, 2012, ss. 219, 322).

WNIOSKI

Niniejszy artykuł miał na celu ukazać obecność dzieł muzycznych włoskich kompozytorów w repertuarze XVIII-wiecznej kapeli muzycznej klasztoru Cystersów w Krakowie-Mogile. W niektórych przypadkach, wskazując konkretne utwory funkcjonujące w różnych ośrodkach, starano się przybliżyć zjawisko recepcji muzyki instrumentalnej i wokalnoinstrumentalnej, a szczególnie dostosowanej do wykonawstwa w przestrzeni sakralnej (symfonie, kontrafaktury arii operowych). Można przyjąć hipotetycznie, że muzycy cysterscy mieli możliwości kontaktu z ośrodkiem muzycznym królewskiej kapeli w Warszawie (bezpośrednio lub pośrednio), co sprzyjało transmisji repertuaru. Prawdopodobnie były też inne powiązania i sposoby zdobywania nowych kompozycji, ale ta kwestia wymaga dalszych badań.

W trakcie badań okazało się, że występowanie rękopisów z utworami innych kompozytorów, nie pochodzących z Italii, ale tworzących włoski repertuar (uwertury – symfonie, opery – arie) wskazuje na kontakty muzyków kapeli cysterskiej z różnymi polskimi ośrodkami muzycznymi. Są to np. kompozycje J. A. Hassego, które były również obecne w repertuarze zespołu muzycznego pijarów w Podolińcu, kapeli muzycznej kościoła farnego w Grodzisku Wielkopolskim czy kościoła św. Trójcy w Rakowie, klasztoru Benedyktynów w Sandomierzu. Utwory C. Dittersa von Dittersdorfa czy J. Haydna znalazły się w paulińskiej kapeli na Jasnej Górze w Częstochowie³⁰, jak i u cystersów w Mogile.

Zawartość poniższej TABELI z przedstawionym opisem kompozycji i ich twórców może stać się inspiracją dla wyciągnięcia kolejnych wniosków pomocnych do dalszych studiów. Kolejnym etapem badań może być identyfikacja anonimowych kompozycji ze zbioru mogińskiego. W ten sposób istnieje prawdopodobieństwo wskazania na powiązania muzyków cysterskiej kapeli mogińskiej z innymi ośrodkami muzycznymi, również włoskimi. Może też przyczynić się do wskazania sposobu transmisji i recepcji repertuaru w ówczesnej Rzeczypospolitej.

³⁰ Zob. RISM; sygnatury bibliotek: SK-J; PL-Pa; PL-SA; PL-CZ.

*

Niżej zamieszczona TABELA zawiera wykaz kompozycji imiennych kompozytorów włoskich. Objaśnienie znaczenia poszczególnych kolumn jest następujące:

KOMPOZYTOR – Alfabetyczna lista kompozytorów zidentyfikowanych na podstawie inskrypcji w rękopisie. W nawiasie [] na podstawie konkordancji (katalog RISM, encyklopedie) uzupełniono nazwiska i imiona oraz daty życia. Znak zapytania sugeruje niepewność atrybucji.

TYTUŁ – *Kursywą* zapisano oryginalny tytuł zaczerpnięty z kart rękopisu. Z braku karty tytułowej w nawiasie [] podano informacje uzupełniające: incipit pierwszych słów utworu wokalnego, tytuł utworu instrumentalnego wynikający z analizy muzycznej (np. [Symfonia]), a także tonację (duża litera: dur, mała litera: moll). Z bazy RISM również czerpano informację na temat formy muzycznej, tonacji, numeru w katalogu dzieł kompozytora. W przypadku kontrafaktury podano tytuł oryginalnej arii (*kursywą*) pochodzącej z opery kompozytora oraz w nawiasie [] miejsce i datę jej premiery.

KOPISTA, POSESOR – odczytane z inskrypcji nazwiska kopisty bądź posesora. Nazwisko w nawiasie [] zidentyfikowane na podstawie zapisu w rękopisie. Imię i nazwisko pojawiające się po raz pierwszy w tabeli zapisano w pełnej formie.

DATA – odnosi się tylko do daty ustalonej według inskrypcji w rękopisie lub przypuszczalna na podstawie adnotacji w *Katalogu* z 1919 roku³¹. Rok premiery opery, z której pochodzi aria (kontrafaktura) zapisano w kolumnie TYTUŁ

SYGN./ RISM ID – pierwsza liczba to numer sygnatury rękopisu w Archiwum Opactwa Cystersów w Krakowie-Mogile. Poniżej numer RISM ID, który jest pomocny poprzez konkordancję do identyfikacji utworu, jego występowania, daty pojawienia się w innych ośrodkach muzycznych, proveniencji. Identyfikacja kompozycji może odbywać się w katalogu RISM na różne sposoby, nie tylko poprzez numer ID (np. incipit melodyczny pierwszych nut utworu). Nie wszystkie kompozycje archiwum cysterskiego w Krakowie-Mogile można zidentyfikować, gdyż niektóre z nich pojawiają się pierwszy raz i jeszcze nie umieszczono ich w bazie RISM. W ramach Grantu NPRH te utwory będą wprowadzane do bazy RISM i być może kolejne badania pozwolą je zidentyfikować.

³¹ *Katalog Archiwum Opactwa Cystersów w Mogile* (1919).

TABELA. Kompozytorzy włoscy i ich kompozycje
z Archiwum Opactwa Cystersów w Krakowie-Mogile

KOMPOZYTOR	TYTUŁ, TONACJA	KOPISTA, POSESOR	DATA	SYGN./ RISM ID
[Anfossi Pasquale] [1727-1797]	[Symfonia, D]	Leopold Wiecki	1777 [?]	937/ 850001650
Araja Francesco [1709około 1770]	[Date honores, A], aria; kontrafaktura arii <i>No che non é costante</i> z opery <i>Il Cleomene</i> [Rzym 1731]	rękopis zbiorczy	II poł. XVIII wieku	954 /3/ 452502251
Bencini [Antonio?] [ok. 1700–1748]	<i>Dixit ex D</i> [Dixit Dominus, D]	Wenceslaus Bourian [Wacław Burian]	listopad 1762	894/ 454015284
Bencini [Antonio?]	<i>Dixit ex D</i> [Dixit Dominus, D]	W. Bourian	30.06.1762	895/ brak
Bencini [Antonio?]	<i>Laudate pueri</i> , [F]	W. Bourian	26.07.1762	902/1+1053/ brak
Bencini [Antonio?]	<i>Missa solemnis ex D#</i>	Wenceslay Baworowski	1757	869/ 300000520
Bencini Antonio	<i>Ariae Due De Sanctissimo Sacramento</i> : [Tantum ergo sacramentum; Victimae Paschali laudes, G]	W. Bourian	26.02.1763	964/1/ brak
Bencini Antonio	<i>Ariae Due De Sanctissimo Sacramento</i> : [Tantum ergo sacramentum; Surrexit Christus hodie, G]	W. Bourian	26.02.1763	964/2/ brak
[Bernasconi Andrea] [ok. 1706–1784]	[Ave Mundi Spes Maria, Es], aria; kontrafaktura arii <i>L'ire tuo supporto in pace</i> z opery <i>Temistocle</i> [Padwa 1740]	rękopis zbiorczy	II poł. XVIII wieku	954/7/ 703001890
[Boccherini Luigi] [1743–1805]	[Trio B, op. 4 nr 2. GerB. 84.]		po 1766	1034/2/ 130198; 190027189; 190009768; 851001510; 850032954; 1001197967

KOMPOZYTOR	TYTUŁ, TONACJA	KOPISTA, POSESOR	DATA	SYGN./ RISM ID
[Bonno Giuseppe Giovanni Battista] [1711–1788]	[Jubilate amante servite, C], aria; kontrafaktura arii: <i>Voi che fausti ognar donate</i> z opery <i>Il Re pastore</i> [Wiedeń 1751]	rękopis zbiorczy	II poł. XVIII wieku	954/12/ 200021498
Borghi Giovanni Battista [1738–1796]	[In tam solenni Die convolute, B] aria	W. Bourian	luty 1762	963/ brak
Campagnanŷ Giovani [sic]; [Campagnani G.] Lampagnanij G? [Lampugnani Giovanni?] [XVIII w.]	<i>Symphonia ex D</i>	Wenceslaus [Bourian]	lipiec 1766	922/ brak
[Durante Francesco] [1684–1755] [Hasse Johann Adolf] [1699–1783] [Eybler Joseph Leopold?] [1765–1846]	<i>Missa abbreviata ex F:</i> [Kyrie, Gloria, Sanctus] [Kyrie, Sanctus adaptacja J. A. Hassego] <i>Missa abbreviata ex F:</i> [Credo]	W. Bourian	poł XVIII w.	873/ 310000702 550269698
Fiorillo [Ignazio] [1715–1787]	<i>Terzetto duplex:</i> [Divinitas cessabit, G], kontrafaktura terzetto <i>La supplico la prego</i> ; [Scandit ad astra, G], kontrafaktura terzetto: <i>Ella s'inquieta non ha ragione</i> . Terzetta z Intermezzo per musica <i>L'amante ingannatore</i> [Praga 1747; Lipsk 1748, 1762]	L. Wiecki	II poł XVIII w.	992 + 994/ 200022441
[Galuppi Baldassare] [1706–1785]	[Jesu dilecte, F], aria; kontrafaktura arii <i>Se perde il caro bene</i> z opery <i>melodramma Arminio</i> [Wenecja 1747]	Kluk [Reginaldus]	XVIII wiek	976/ 452017273; [570004511] [570001939] [300257344]

KOMPOZYTOR	TYTUŁ, TONACJA	KOPISTA, POSESOR	DATA	SYGN./ RISM ID
[Galuppi Baldassare]	<i>Laudate pueri Dominum</i> , [E]	W. Bourian	styczeń 1762	903/ 140287; 212006114
[Galuppi Baldassare]	<i>Terzetto</i> [Succende Jesu Amor cor meum, c], tercet; kontrafaktura duetu na 2 soprany <i>Ah cela quel pianto</i> z opery <i>Antigona</i> [Rzym 1751]	W. Bourian	1762	991/2/ 852032007
Gasparini Quirino [1721–1778]	<i>Trio ex Dis-dur</i> [Es]		poł. XVIII wieku	999/ brak
Guglielmi Pietro [Alessandro] [1728–1804]	<i>Synfonia ex D</i> ; uwertura do opery buffa <i>I cacciatori</i> [Rzym 1762; Drezno 1771]	Dominik Gorączkiewicz	II poł. XVIII wieku	946/ 850010208; 1001064932
[Guglielmi Pietro Alessandro]	<i>Symphonia</i> [D]; uwertura do opery buffa (dramma giocosa) <i>Li Rivali Placati</i> [Wenecja 1764]	L. Wiecki J. K. [?]	II poł. XVIII wieku	939/ 450009616; 150204316
Marescalchi Luigi [1745–około 1805]	<i>Sinfonia</i> [D]; uwertura do opery buffa (dramma giocosa per musica) <i>Il tutore ingannato</i> [Wenecja 1774]		II poł. XVIII wieku	928/3/ 850002159
Nardini [Pietro] [1722–1793], zob. [Pugnani Gaetano]	<i>Trio</i> [G]		II poł. XVIII wieku	1001
Paisiello Giovanni [1740–1816]	[Symfonia, D]; uwertura do: – dramma per musica <i>La Disfatta di Dario</i> [Rzym 1776]; – commedia per musica <i>Dal finto il vero</i> [Neapol 1776]; – dramma per musica <i>Nitteti</i> [Sankt Petersburg 1777]	L. Wiecki	II poł. XVIII wieku	945/ 850010273; 850008739 850508676 850508674; 320500105

KOMPOZYTOR	TYTUŁ, TONACJA	KOPISTA, POSESOR	DATA	SYGN./ RISM ID
Peretz Itallo [Perez Davide] [1711–1778]	<i>Ariae Aletrae duo</i> [Pangite carmina indite munera Maria, B], aria; kontrafaktura arii <i>Se è ver che ti accendi</i> z opery dramma per musica <i>Alessandro nell'Indie</i> [Genua 1744]	W. Bourian	1753	956/3/ 300514212
Peretz Itallo [Perez Davide]	<i>Ariae Aletrae duo</i> [Propter te solare tume, E], aria	W. Bourian	1753	956/4/ brak
Piccinni Niccolò [1728–1800]	<i>Duetto</i> [O Deus felicitas, F], duet na S i T; kontrafaktura duetu na 2 S <i>La baronessa amabile</i> z opery dramma giocosa per musica <i>La buona Figliuola</i> [Rzym 1760; Drezno 1765]; p.t. <i>Ceccina</i> [Warszawa 1765]; wersja polska <i>Czekinia albo Cnotliwa panienka</i> [Warszawa 1782]	W. Bourian	Grudzień 1762	987/ 270001155 (pozycja: 1.73.1 1.73.2); 270001159 (pozycja 1.50.1 1.50.2)
Prota Tommaso [1727–po 1768]	<i>Divertimento a Tre</i> [B]	L. Wiecki	około 1785	1014/ brak
[Pugnani Gaetano] [1731–1798]	<i>Trio</i> [G, ZscP 47] ³²		II poł. XVIII wieku	1001/ 550280142; 850001802; 190025332; 400012890
[Raimondi Ignazio] [1735–1813]	[Duetto B]; <i>Six sonates [...] Op. 4</i> , Amsterdam		koniec XVIII wieku	990/1/ 190003099; 190024193; 190007015
[Raimondi Ignazio]	[Duetto Es]; <i>Six sonates [...] Op. 4</i> , Amsterdam		koniec XVIII wieku	990/2/ 190003099; 190024196; 190007015

³² Zschinsky-Troxler (1939).

KOMPOZYTOR	TYTUŁ, TONACJA	KOPISTA, POSESOR	DATA	SYGN./ RISM ID
[Raimondi Ignazio]	[Duetto a/A]; <i>Six sonates [...] Op. 4</i> , Amsterdam		koniec XVIII wieku	990/3/ 190003099; 190024198; 190007015
Sacchini Antonio [Maria Gasparo Gioacchino] [1730–1786]	<i>Symphonia</i> [D]; uwertura do oratorium <i>Wesele Rut (Le Nozze di Ruth Oratorio)</i> , pierwotnie w języku łacińskim pt. <i>Nuptiae Ruth – actio sacra (Małżeństwo Rut)</i> [Wenecja 1772]. Utwór funkcjonował jako uwertura do opery A. Sacchiniego <i>Armida – Dramma per musica</i> [Mediolan 1772]	Edmund Dymkiewicz	II poł. XVIII wieku	950/ 851001655; 450054836; 400004381; 400065358
[Sammartini Giovanni Battista] [ok. 1700–1775]	[Trio Sonata, A]	E. Dymkiewicz	II poł. XVIII wieku	1036/ 706000399; 400006988; 550040904; 650006500
Sammartini [Giovanni] Battista	[Trio Sonata, G]	J: B:	II poł. XVIII wieku	1037/1 (1037 + 1044)/ 400187549; 400253542; 456010549; 650006499
Sammartini [Giovanni] Battista	[Trio Sonata, A]	J; B:	II poł. XVIII wieku	1037/2 (1037 + 1044)/ 400006988; 550040904; 650006500; 702000478
[Toeschi Giovanni Battista], [Toeska Johann Baptist Maria Christoph von] [Toesca de Castellamonte] [1735–1800]	[Trio Sonata, A]		po 1766	1034/1/ 400013742

KOMPOZYTOR	TYTUŁ, TONACJA	KOPISTA, POSESOR	DATA	SYGN./ RISM ID
Torti [Giuseppe] [przed 1752–po 1780]	<i>Ariae Quatuor, Aria Prima</i> [O summum bonum, D], aria nr 1	W. Bourian	marzec 1763	965/1/ brak
Torti [Giuseppe]	<i>Ariae Quatuor, Aria 2da</i> [Te Deus amor, C], aria nr 2	W. Bourian	marzec 1763	965/2/ brak
Torti [Giuseppe]	<i>Ariae Quatuor, Aria 3tia</i> [Ah, veni Jesu dilecte, F], aria nr 3	W. Bourian	marzec 1763	965/3/ brak
Torti [Giuseppe]	<i>Ariae Quatuor, Aria 4ta</i> [In tam solenni die convolute, Es], aria nr 4	W. Bourian	marzec 1763	965/4/ brak
[Vinci Leonardo] [ok. 1696-1730]	<i>Aria tertia</i> [Huc vos clientes, A], aria, kontrafaktura arii <i>Se possono tante due luci</i> vezzose z opery <i>dramma per</i> <i>musica Allessandro nell'</i> <i>Indie</i> [Rzym 1730]	rękopis zbiorczy	II poł. XVIII wieku	954/3/ 101029; 122526; 452502229; 806156788; 600077055

BIBLIOGRAFIA

ŹRÓDŁA

Rękopisy muzyczne z Archiwum Opactwa Cystersów w Krakowie-Mogile (sygnatury podane w tekście i w TABELI). Archiwum przy Muzeum Kultury i Duchowości Cystersów wraz z Biblioteką w Mogile, ul. Klasztorna 11, 31–979 Kraków.

LITERATURA

- Bieńkowska, I. (2015). *Muzyka na dworze księcia Hieronima Floriana Radziwiłła*. Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego.
- Bieńkowska, I. (2020). Music of Giuseppe Torti (before 1742–after 1780). *Musicology Today*, 17(1), 34–44. <https://doi.org/10.2478/muso-2020-0003>
- Byczkowska-Sztaba, J. (2013). *Rękopisy i druki muzyczne z XVIII wieku w zbiorach Archiwum Opactwa Cystersów w Krakowie – Mogile. Katalog tematyczny*. Biblioteka Narodowa (wydanie elektroniczne w formacie PDF na płycie CD).
- Chaniecki, Z. (1968). W sprawie kapeli Stanisława Lubomirskiego i początków opery włoskiej w Polsce. *Muzyka*, 13(3), 58–65.
- Chaniecki, Z. (1972). Nieznane kapele polskie w XVII i XVIII wieku. *Muzyka*, 17(4), 84–96.

- Chodkowski, A. (2001). Kontrafaktura. W: A. Chodkowski (red.), *Encyklopedia muzyki* (s. 457). Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Chybiński, A. (1937). Jan Wacław Burian. W: W. Konopczyński (red.), *Polski Słownik Biograficzny* (t. 3, s. 137). Polska Akademia Umiejętności.
- Długosz, J. (1968). Źródła do dziejów kapeli nadwornej Lubomirskich w latach 1595–1644. *Muzyka*, 13(4), 84–88.
- Długosz, J. (1972). *Mecenat kulturalny i dwór Stanisława Lubomirskiego Wojewody Krakowskiego*. Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Idaszak D. (1993). *Grodzisk Wielkopolski. Katalog tematyczny muzykaliów*. Musica Iagellonica.
- Jochymczyk M. (2016). Repertuar kapeli oo. Dominikanów w Gidlach w świetle aktualnych badań, ze szczególnym uwzględnieniem źródeł osiemnastowiecznych. W: A. Patalas (red.), *Życie muzyczne w klasztorach dominikańskich w dawnej Rzeczypospolitej* (ss. 76–112). Musica Iagellonica.
- Katalog Archiwum Opactwa Cystersów w Mogile*. (1919). Opracowali Dr. Kazimierz Kaczmarczyk i X. Gerard Kowalski Zak. Cyst. Wydawnictwo Sekcji Archiwalnej Krajowego Grona Konserwatorskiego w Krakowie Nr. 1 z zasiłkiem OO. Cystersów w Mogile.
- Kołodziejczyk, I. (1999). Opactwo w Mogile. W: H. Leszczyński (red.), *Szlakiem cystersów. Małopolska – Południe. Przewodnik* (ss. 13–48). Opactwo Cystersów w Mogile.
- Mądry A. (2015). Wstępne wyniki badań nad rękopisami muzycznymi ze skasowanego opactwa cystersów w Obrze przechowywanymi w Bayerische Staatsbibliothek w Monachium. *Hereditas Monasteriorum*, 7, 265–279.
- Mądry, A. (2013). *Historia Muzyki Polskiej. Tom III, część 2: Barok 1697–1795. Muzyka religijna i jej barokowy modus operandi*. Sutkowski Edition Warsaw.
- Patalas A. (2016). Muzyka w sanktuarium Matki Bożej Gidelskiej. W: A. Patalas (red.), *Życie muzyczne w klasztorach dominikańskich w dawnej Rzeczypospolitej* (ss. 44–75). Musica Iagellonica.
- Pośpiech R. (2000). *Bożonarodzeniowa muzyka na Jasnej Górze w XVIII i XIX wieku*. Wydział Teologiczny Uniwersytetu Opolskiego.
- Przybyszewska-Jarmińska B. (2006). *Historia Muzyki Polskiej. Tom III, część 1: Barok 1595–1696*. Sutkowski Edition Warsaw.
- Przybyszewska-Jarmińska B. (2007). *Muzyczne dwory polskich Wazów*. Wydawnictwo Naukowe Semper.
- Smolarek, D. (2016). Kompozytorzy muzyki instrumentalnej zachowanej w Archiwum Opactwa Cystersów w Krakowie-Mogile. Problem atrybucji. *Roczniki Teologiczne*, 63(13), 173–202.
- Stróżyńska, B. (2015). *Symfonia w XVIII-wiecznej Polsce. Teoria, repertuar i cechy stylistyczne*. Akademia Muzyczna im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi.
- Swaryczewska, K. (1964). Kapele klasztorne – Mogiła. W: J. Chomiński (red.), *Słownik muzyków polskich* (t. 1, s. 249). Polskie Wydawnictwo Muzyczne.
- Szywalski P (2009). Osiemnastowieczne zbiory muzyczne Archiwum mogińskiego (Kontekst historyczny). *Nasza Przyszłość*, 112, 235–267.
- Wyrwa A. M. (1992). Rozprzestrzenianie się cystersów w Europie Zachodniej i na ziemiach polskich. W: J. Strzelczyk (red), *Cystersi w kulturze średniowiecznej Europy* (ss. 25–54). Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Zschinsky-Troxler E. M. von (1939). *Gaetano Pugnani (1731–1798). Ein Beitrag zur Stilerfassung italienischer Vorklassik*. Atlantis.

- Żórawska-Witkowska, A. (1995). *Muzyka na dworze i w teatrze Stanisława Augusta*. Arx Regia, Ośrodek Wydawniczy Zamku Królewskiego w Warszawie.
- Żórawska-Witkowska, A. (1997). *Muzyka na dworze Augusta II w Warszawie*. Arx Regia, Ośrodek Wydawniczy Zamku Królewskiego w Warszawie.
- Żórawska-Witkowska, A. (2012). *Muzyka na polskim dworze Augusta III. Część I*. Wydawnictwo Muzyczne POLIHYMNIA.

NETOGRAFIA

- Corago*. (b. d.). Repertorio e archivio di libretti del melodramma italiano dal 1600 al 1900 – CORAGO. <https://corago.unibo.it>
- Die Sächsische Landesbibliothek – Staats- und Universitätsbibliothek Dresden* (SLUB). (b. d.): <https://www.slub-dresden.de>
- Dizionario biografico degli italiani*. (b. d.). <https://www.treccani.it/enciclopedia>. W: *Enciclopedia Treccani*. Treccani. <https://www.treccani.it>
- Dziedzictwo Muzyki Polskiej w otwartym dostępie*. (b. d.). Narodowy Instytut Fryderyka Chopina. <https://polish.musicsources.pl/pl>
- Encyklopedia muzyczna*. (b. d.). Polska Biblioteka Muzyczna – PBM. <https://polskabiblioteka.muzyczna.pl/encyklopedia/>
- Hofkirche & Königliche Privat-Musikaliensammlung*. (b. d.). Hofmusik Dresden Webseite. <https://hofmusik.slub-dresden.de/themen/hofkirche-koenigliche-privat-musikaliensammlung>
- IMSLP*. (b. d.). Petrucci Music Library. [https://imslp.org/wiki/6_String_Trios,_G.83-88_\(Op.4\)_\(Boccherini,_Luigi\)](https://imslp.org/wiki/6_String_Trios,_G.83-88_(Op.4)_(Boccherini,_Luigi))
- Pietro Alessandro Guglielmi. (b. d.). l'Orchestra Virtuale del Flaminio. <https://www.flaminioonline.it/Biografie/Guglielmi-biografia.html>
- Répertoire International des Sources Musicales – RISM (b. d. -a). <https://opac.rism.info/main-menu-/kachelmenu>; w języku włoskim: <https://opac.rism.info/it/menu-principale-/kachelmenu> lub RISM. (b. d.-b). <https://rism.online>